

✍️ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๕

๑๐/๐๗/๕๐

ศิลปวัฒนธรรม

สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
๕๐ หมู่ ๕ ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

อาจารย์ปราโมทย์ สุวรรณ วรรณ

ขอความร่วมมือและช่วยรณรงค์รักษาวัฒนธรรมของไทย วันไหว้ครู

เมื่อจะเริ่มศึกษาหาความรู้

จงมองดูดอกมะเขือเพื่อเตือนจิต

ไม้ดอกนั้นโน้มโน้มค้อมเป็นนิจ

เหมือนบัณฑิตอ่อนน้อมรู้ถ่อมตน

จงมองดูหญ้าแพรกแตกกิ่งก้าน

ถึงกันดาร์ร้อนแล้งทุกแห่งหน

ถูกเหยียบย่ำชำรุดขังอดทน

แตกกล้าต้นใบเรียวเขียวตระการ

จงมองดูดอกเข็มแล้วครวญไคร่

จะรำเรียนสิ่งใดให้แตกฉาน

ฝึกความคิดพิจารณาปรัชญาญาณ

คมแหลมปานเปรียบเข็มเล่มน้อยนั้น

คนเราทุกคนที่เกิดมาในโลก จะต้องเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมายตั้งแต่เกิดจนวาระสุดท้ายของชีวิตในวัยเด็ก ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนจากมารดา บิดา ครั้นเติบโตขึ้นก็รับการศึกษาจากครูอาจารย์ การศึกษาในระยะแรกนี่จะเป็น พื้นฐานในการดำรงชีวิตและเป็นรากฐานของการศึกษาในขั้นสูงต่อไป เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนหรือสถาบันต่างๆ แล้ว ก็มิได้หมายความว่าการศึกษาเสร็จสิ้นสมบูรณ์ลงเพียงเท่านั้น เรายังจะต้องศึกษาชีวิตและการงานต่าง ๆ ต่อไปอีก ตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่ได้รับจากมารดา บิดาและครูอาจารย์ จึงเป็นบุคคลสำคัญ และเป็นผู้มีอุปการะคุณของเราทุกคนการเคารพเชื่อฟังปฏิบัติตามคำสอนและยกย่องท่านในฐานะปูชนียบุคคลจึงก่อให้เกิดสิริมงคลและความเจริญก้าวหน้าในการดำรงชีวิต

พิธีไหว้ครูที่ทำกันมาแต่โบราณ นิยมทำกันในวันพฤหัสบดี (คติพราหมณ์ถือว่า พระพฤหัสบดีเป็นครูของเทวดาทั้งหลาย) โดยผู้เป็นศิษย์จะนำเครื่องสักการะ อันประกอบด้วย ธูป เทียน ข้าวตอก ดอกมะเขือ และหญ้าแพรก ใส่พานและนำเข้าไปให้ครู แสดงความเคารพ (โดยการกราบ) แล้วส่งเครื่องสักการะให้ ครู และกล่าววาจาขอบตนเข้าเป็นศิษย์ของครู (หากเป็นเด็กเล็ก ๆ มารดาบิดาจะเป็นผู้นำไปมอบและกล่าววาจาฝากฝังบุตรของตนต่อครู) ครูจะรับเครื่องสักการะแล้วแนะนำสั่งสอนเป็นเบื้องต้น พร้อมทั้งให้พรแก่ศิษย์ หลังจากนั้นครูก็เริ่มสอนศิลปวิทยาแก่ศิษย์ต่อไปเป็นลำดับจนศิษย์มีความรู้ สามารถประกอบอาชีพได้ ครูก็จะส่งกลับคืนให้แก่มารดา บิดาเป็นอันว่าสำเร็จการศึกษา ในสมัยโบราณ ในระหว่างรับการศึกษานั้น ศิษย์

จะต้องพักอยู่ในบ้านของครูช่วยทำ กิจกรรมงานต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการเรียนส่วนครูก็จะเลี้ยงดูศิษย์ไปด้วย ดังนั้นศิษย์ในสมัยโบราณจึงเคารพนับถือครูเสมอด้วยมารดาบิดาเพราะเหตุที่ท่านให้ความอุปการะ เลี้ยงดู คุณมารดาบิดาผู้ให้กำเนิด

ความสำคัญของการไหว้ครู

ไทยเรามีประเพณีการไหว้ครูมาแต่โบราณ เราไหว้ครูเพราะเราเคารพในความเป็นผู้รู้ และความเป็นผู้มีคุณธรรมของท่าน คุณสมบัติทั้ง 2 ประการของครูต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับคุณธรรมของศิษย์ การเรียนการสอนจึงจะดำเนินไปได้ด้วยดี ถ้าจะเปรียบเทียบการเรียนการสอนเป็นต้นไม้ คุณธรรมของครูนับตั้งแต่ปัญญา ความเมตตากรุณา และความบริสุทธิ์ใจซึ่งเป็นฐานรองรับให้ต้นไม้คงอยู่ได้ ในขณะที่เดียวกันคุณธรรมของศิษย์ไม่ว่าจะเป็นความเคารพ ความอดทน หรือความมีระเบียบวินัยก็เปรียบเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงให้ต้นไม้เจริญเติบโต ออกดอกออกผลอย่างงดงามจะเห็นว่าพิธีไหว้ครูแต่โบราณไม่มีพิธีรีตองมากนักแต่มีความหมายแฝงไว้มากมายคนโบราณ เป็นนักคิดจะทำอะไรก็มักจะผูกเป็นปริศนาที่ลึกซึ้งเอาไว้เสมอใน พิธีไหว้ครูก็เช่นเดียวกันเครื่องสักการะที่ใช้ในการไหว้ครูนั้น นอกจากรูป เทียน แล้วยังมีข้าวตอก ดอกมะเขือ ดอกเข็ม และหญ้าแพรก ซึ่งเป็นของหาง่ายและมีความหมาย ดังจะ กล่าวต่อไปนี้

ข้าวตอก ทำมาจากข้าวเปลือกโดยนำข้าวเปลือกไปแช่น้ำให้นิ่มแล้วนำไปคั่วด้วยความร้อนจนเม็ดข้าวแตกและ บานออกมีสีขาวบริสุทธิ์มีความหมายว่า ครูย่อมสอนศิษย์ทั้งด้วยวิธีปลอมโยนเปรียบได้กับน้ำที่ทำให้ข้าวเปลือกนี้ นิ่ม และวิธีการเกี่ยวเกี่ยวที่เข้มงวด มีการลงโทษเมื่อศิษย์ ไม่ประพฤติปฏิบัติตามเปรียบได้กับความร้อนที่คั่วข้าวเปลือก ทั้งนี้เพื่อให้ศิษย์มีความขยันขันแข็งและเอาใจใส่ในการเล่าเรียนจะได้เป็นผู้มีชีวิตที่สมบูรณ์ปราศจากความประพฤติ ข้าวตอกนี้เปรียบได้กับสีขาวของข้าวตอกและมีความเจริญเฟื่องฟูในการประกอบสัมมาอาชีพเปรียบได้กับการแตกบานของข้าวตอก

ดอกมะเขือ เป็นดอกไม้ชนิดเดียวที่บานแล้วคว่ำดอกลงสู่พื้นดิน ไม่หงายขึ้นรับแสงอาทิตย์เช่นดอกไม้ชนิดอื่น ๆ เป็นเครื่อง สักการะที่เตือนให้ศิษย์ระลึกได้อยู่เสมอว่า ศิษย์จักต้องก้มหน้าและน้อมรับคำสั่งสอนของครูเสมอ การได้เถียงครูด้วยความโกรธ เป็นการกระทำที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง

ดอกเข็ม มีลักษณะแหลม มีความหมายว่า ศิษย์จะมีสติปัญญาเฉียบแหลมและฉลาดรอบรู้ได้ก็ด้วยอาศัยครูเป็นผู้ฝึกฝน เช่นเดียวกับการทำของที่แหลมคม ย่อมต้องมีการฝนหรือลับ ซึ่งต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ครูเป็นบุคคลที่มี ความพยายามและอดทนในการให้การฝึกฝนศิษย์จึงสมควรที่ศิษย์ควรบูชาและเคารพยกย่อง

หญ้าแพรก เป็นพืชที่ทนต่อความแห้งแล้งและการเหยียบย่ำและขยายพันธุ์ได้ดีในพื้นที่ทุกชนิดหญ้าชนิดนี้ จึงมี อยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง แม้ถูกเหยียบย่ำก็ไม่ตาย ได้รับน้ำฝนก็จะแตกใบขยายพันธุ์ขึ้นอีกมีความหมายว่า ศิษย์จะต้อง อดทนต่อการเกี่ยวเกี่ยวว่า เข็มชนิดของครูโดยไม่ถือโกรธ คุณดังหญ้าแพรกที่ถูกเหยียบย่ำ ฉะนั้น การมีความอดทนต่อ การเกี่ยวเกี่ยวว่า เข็มชนิดของครูนั้น จะทำให้ศิษย์เป็นคนมีมานะอดทน รู้จักปรับตัว และแก้ไข ความประพฤติที่บกพร่องให้ดีขึ้นเมื่อเติบโตขึ้นย่อมสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีในทุกหมู่ชนและทุกสถานที่ที่คุณดังหญ้าแพรกที่สามารถ เจริญและขยายพันธุ์ได้ในพื้นที่ทุกแห่ง

ในปัจจุบันนี้เราจะสังเกตเห็นว่าเครื่องสักการะที่นักศึกษานำมาไหว้ครูนั้นนับวันจะหมดความหมายลงไปทุกทีนักศึกษามักซื้อดอกไม้ที่สวยงามจากตลาดแทนการใช้เครื่องสักการะที่มีความหมายซึ่งใช้กันมาแต่โบราณและมักไม่ใช้ความสามารถของตนในการจัดพานเครื่องสักการะครูด้วยจิตและวิญญาณ

ส่วนใหญ่จะจ้างผู้มีฝีมือในทางด้านนี้ เป็นกระเช้าบ้าง เป็นตะกร้าบ้าง เป็นรูปสัตว์บ้าง เป็นอาหารประเภทต่างๆ เหมือนของขวัญบ้าง ดูแล้วบ่งบอกเหตุของความเสื่อมทางการศึกษา ความเสื่อมทางจิตสำนึก เพราะปัจจุบันนักศึกษามักนิยม ให้ผู้อื่นทำแบบฝึกหัดหรืองานที่จะส่งครู มากกว่าจะพยายามทำด้วยความสามารถของตนเอง การที่นักเรียนใช้ดอกไม้สวยงามอื่น ๆ แทนเครื่องสักการะที่มีความหมายเป็น นิมิตหมายให้เราทราบว่านักเรียนในปัจจุบันมองเห็นว่าความสวยงามมีความสำคัญมากกว่าความดีและความถูกต้องการจ้างคนอื่นให้จัดเครื่องสักการะในการไหว้ครูเป็นนิมิตให้เราทราบว่านักเรียนมิได้ระลึกถึงพระคุณของครูด้วยใจจริง แต่การกระทำไปตามประเพณีโดยปราศจากความเข้าใจ

พิธีการไหว้ครูเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์และแฝงไว้ด้วยคติธรรมมากมายหลายอย่างจึงควรดำรงรักษาไว้และพยายามศึกษาให้เข้าใจถ่องแท้ อย่าสักแต่ทำตามประเพณีต้องทำอย่างเข้าใจในเหตุและผล หากทุกคน (ทั้งครูและ นักศึกษา) มีความเข้าใจถูกต้องตรงกันพิธีไหว้ครูที่จัดทำขึ้นจะก่อให้เกิดสามัคคีในหมู่คณะเกิดความมั่นใจในการศึกษา ศิลปวิทยาแขนงต่าง ๆ และส่งผลให้ผู้ปฏิบัติประสบความสำเร็จก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองในที่สุด ในที่สุดแห่งบทความนี้ ผู้เขียนใคร่ขอฝากข้อคิดแก่ทุก ๆ ท่านที่อ่านบทความนี้ว่าขนบธรรมเนียมประเพณีแต่โบราณทำด้วยเหตุด้วยผล และได้ผลดีมีประโยชน์ แต่เนื่องจากความเจริญของโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดมา จึงทำให้เรา ต้องดัดแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีแต่จะต้องคงแนวความคิดเดิม และช่วยกันดำรงรักษาไว้ตามเจตนาของบรรพบุรุษไทย และพึงภูมิใจว่า บรรพบุรุษของชนชาติเราเป็นผู้มีความเจริญในด้านความคิดไม่แพ้ ชนชาติใด ๆ ในโลกนี้ ฉะนั้นวันไหว้ครูปีนี้ สำนักศิลปวัฒนธรรม ฯ ขอ... มหาวิทยาลัย... ขอ... อาจารย์ ขอ... ช่วยรณรงค์รักษาสืบสานประเพณีของเราไว้เถิด

**คุณที่สามงามเลิศประเสริฐค่า
ปัญญาสว่างไสว**

**ดุจแสงทองรัศมีที่อำไพ
ผู้เมตตา**

**ยอมสละละสุขสนุกสัน
ศาสตร์ศิษย์ศึกษา**

**ได้แตกฉานชาญเฉียวเปรียวปัญญา
คุณครูเอ๋ย**

ด จ ป ระ ที่ ป ส อ ง

แสงนั้นไซ้ร์ คือครู

สั่งสอนศิลปอบรม

น้อมบูชาเทิดทูน

(หมูหวาน ประพันธ์)

**ข้อมูลการเยี่ยมชม “วังสวนบ้านแก้ว”
ระหว่างวันอาทิตย์ที่ ๑ ถึง วันเสาร์ที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๐**

วัน/เดือน/ปี	หน่วยงาน/บุคคล	จำนวนคน
๓ ก.ค. ๕๐	๑. นายพรศักดิ์ ทรงทวีสิน และครอบครัว	๓
๔ ก.ค. ๕๐	๒. นายธานีล จันทรัฐ และคณะ	๔
๕ ก.ค. ๕๐	๓. MR. Geoff Anderfon และคณะ	๒
รวม	๓ หน่วยงาน	๙